

НАСТАВНО–НАУЧНОМ ВЕЋУ

Предмет: Реферат о урађеној докторској дисертацији

кандидата Верице С. Крстић

Одлуком 01–2222/2–4.8 бр. од 21.12.2015. године, именовани смо за чланове Комисије за преглед, оцену и одбрану докторске дисертације кандидата Верице С. Крстић под насловом

**ПРИМЕНА ПРАКСИ АМБИЈЕНТАЛНИХ УМЕТНОСТИ У АРХИТЕКТОНСКОМ
ПРОЈЕКТОВАЊУ ПРОСТОРА СВАКОДНЕВИЦЕ**

После прегледа достављене Дисертације и других пратећих материјала и разговора са Кандидатом, Комисија је сачинила следећи

РЕФЕРАТ

1. УВОД

1.1. Хронологија одобравања и израде дисертације

Школске 2008/2009. године кандидат је уписао докторске академске студије архитектуре научног карактера (основна област истраживања: архитектура и урбанизам, а ужа научна област истраживања: архитектура).

На основу члана 98. Статута Архитектонског факултета у Београду (“Сл. билтен Факултета”, бр. 80/80, 84/10, 88/12 и 89/12–пречишћен текст), а у вези са чланом 28. Правилника о докторским студијама (“Сл. билтен АФ”, бр. 81/08) и Одлуком Већа докторских студија Архитектонског факултета у Београду од 18. новембра 2013. године, Наставно научно веће Факултета је, на седници одржаној дана 25. новембра 2013. године, донело одлуку број 01–1824/2–9.9 којом је образована Комисија за оцену испуњености услова кандидата Верице С. Међо, дипл. инж. арх. и теме докторске дисертације, под насловом „ПРИМЕНА ПРАКСИ АМБИЈЕНТАЛНИХ УМЕТНОСТИ У АРХИТЕКТОНСКОМ ПРОЈЕКТОВАЊУ ПРОСТОРА СВАКОДНЕВИЦЕ”, у саставу:

- др Владан Ђокић, ментор
редовни професор, Универзитет у Београду, Архитектонски факултет
- др Љиљана Благојевић, члан Комисије
ванредни професор, Универзитет у Београду, Архитектонски факултет
- арх. Василије Милуновић, члан Комисије
редовни професор, Универзитет у Београду, Архитектонски факултет (у пензији)
- др Миодраг Шуваковић, члан Комисије
редовни професор, Универзитет уметности у Београду, Факултет музичке уметности
- др Зоран Тодоровић, члан Комисије
доцент, Универзитет уметности у Београду, Факултет ликовних уметности

На основу члана 30. Закона о високом образовању (“Сл. Гласник РС”, бр 76/05, 100/07 – аутентично тумачење, 97/08, 44/10, 93/12 и 89/2013), а у вези са чланом 100. Статута Архитектонског факултета у Београду (“Сл. билтен АФ”, бр. 80/80, 84/10 и 89/12), члановима 31–34. Правилника о докторским студијама Архитектонског факултета у Београду (“Сл. билтен АФ”, бр. 81/08) и сагласности Већа научних области грађевинско–урбанистичких наука Универзитета у Београду од 04. марта 2014. године одлуком 61206/945/2, Наставно научно веће Факултета је, на седници одржаној 10. марта 2014. године, донело одлуку број 01–324/2–10.3 да се Верици С. Међо, дипл. инж. арх., одобрава рад на теми докторске дисертације, под насловом „Примена пракси амбијенталних уметности у архитектонском пројектовању простора свакодневице” и да се за ментора именује проф. др Владан Ђокић.

Наставно научно веће Архитектонског факултета у Београду од 03. фебруара 2014. године је донело одлуку број 01–130/2–5.25, да се кандидату Верици С. Међо уз сагласност ментора, због обимности истраживања одобри продужетак рока за израду рада на докторској дисертацији. Статус мировања године 2014–2015. је кандидату одобрен 11.02.2015. године.

Децембра 2015. године, завршену докторску дисертацију кандидат, уз сагласност ментора, предаје на Веће докторских студија 14. децембра 2015. године.

На основу члана 101. и члана 102. Статута Архитектонског факултета у Београду (“Сл. билтен АФ”, бр. 80/08, 84/10, 88/12, 89/12–пречишћен текст и 98/14), члана 37. Правилника о докторским академским студијама (“Сл. билтен АФ”, бр. 102/14) и Одлуке Већа докторских студија Факултета од 14. децембра 2015. године, Наставно–научно веће Факултета је, на седници одржаној дана 21. децембра 2015. године, донело одлуку број 01–2222/2–4.8 да се образује Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата Верице С. Крстић под насловом „Примена пракси амбијенталних уметности у архитектонском пројектовању простора свакодневице” у саставу:

- др Владан Ђокић, ментор
редовни професор, Универзитет у Београду, Архитектонски факултет
- арх. Зоран Лазовић, члан Комисије
редовни професор, Универзитет у Београду, Архитектонски факултет
- др Љиљана Благојевић, члан Комисије
ванредни професор, Универзитет у Београду, Архитектонски факултет
- др Миодраг Шуваковић, члан Комисије
редовни професор, Универзитет уметности у Београду, Факултет музичке уметности

1.2. Научна област дисертације

Докторска дисертација припада научној области *Архитектура и урбанизам* и ужој научној области *Архитектонско пројектовање и савремена архитектура*, за коју је Факултет матичан. Ментор предметне дисертације је др Владан Ђокић, редовни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду.

Списак радова који квалификују проф. др Владана Ђокића за ментора докторске дисертације:

1. G. Mickovski, V. Djokic, „Okružni ured za osiguranje radnika u Skopju arhitekta Drage Iblera, 1934,” Prostor, Vol. 23, No. 1 (49), pp. 82–95, 2015. ISSN 1330–0652 (Print), ISSN 1333–9117 (Online).
2. P. Bojanić, V. Djokić, „La Philosophia Architettonica,” Rivista di estetica, LabOnt, Rosenberg & Sellier Editori, Torino, Vol. 55, n. 1, pp. 81–88, 2015. ISBN: 9788878853744.

3. S. Marošan, D. Milićević, V. Djokić, M. Šoškić, „Value Framework for Evaluation of Land Banks/Funds,“ *Geodetski vestnik*, Vol. 58 (3), p.568–577, 2014. ISSN 0351–0271.
4. Z. Gospavić, J. Gučević, O. Vasović, V. Djokić, „Mortgage market in the Republic of Serbia: Present situation and prospects,“ *Geodetski vestnik*, Vol. 57 (1), pp.85–96, 2011. ISSN 0351–0271.
5. P. Bojanić, V. Djokić, „L'institution revolutionnaire”. O 'prevratu', nasilju in instituciji pri Gillesu Deleuzu,“ *Filozofski vestnik* 1, pp. 223–234, 2011. ISSN 0353–4510.

1.3. Биографски подаци о кандидату

Кандидат Верица Крстић (рођена Међо) рођена је 1982. године у Зрењанину. Студије архитектуре уписала је 2001, а звање дипломираног инжењера архитектуре стакла је 2007. године на Архитектонском факултету Универзитета у Београду. Од 2008. године студент је докторских академских студија на Архитектонском факултету Универзитета у Београду.

Стручни испит положила је 2010. године. Апсолвент је на Филозофском факултету у Београду, (одсек Филозофија). Члан је управног одбора Друштва архитеката Београда од 2013. године до данас. Ангажована је као члан организационог тима БИНА – Београдска интернационална недеља архитектуре од 2010. године до данас.

Од 2009. године запослена је на Архитектонском факултету у Београду на Департману за архитектуру. У настави је учествовала на предметима старог наставног плана (*Синтезни пројекат 1, 2, и 3*), на предметима на Основним академским студијама (*Модул М2 – Увод у пројектовање: Курс 2.1. Простор и облик и Курс 2.4. Елементи пројектовања; Модул 8 – Студио пројекат 1 – Архитектура; Модул 19 – Студио пројекат 4 – Синтеза, Модул 10– Организација простора: Курс – Типологија објеката 2, Модул М4 – Архитектонско– урбанистички пројекат; МАСА, Модул М4.1 – Семинар*) и Дипломским академским студијама – Мастер (*Модул М5.1 – Студио Усмерење Архитектура, Модул М5.2 – Семинар, Модул М6 – Студио – Усмерење А, Модул М6.1 – Семинар, Модул М7 – Пројектантска Радионица 1,2,3*).

Од 2006. до 2009. радила је као сарадник у настави – демонстратор на Архитектонском факултету у Београду. Од 2008. до 2010. радила је као истраживач–стипендиста на Институту за урбанизам и архитектуру Републике Србије, ИАУС. Од 2007. до 2009. године запослена је као урбаниста у Југословенском институту за урбанизам и становање, ЈУГИНУС АД, у Београду.

Активно учествује на једном националном и два међународна научно–истраживачка пројекта. У току Докторских студија, кандидат је објавио преко двадесет научних радова (учествовао на научним конференцијама и стручним изложбама у земљи и иностранству, аутор је поглавља у великом броју монографских публикација и тематских зборника). Коаутор је две монографске публикације „Закони за архитектуру и урбанизам у Србији од 1945 до 2012“ са Весном Цагић Милошевић и „Зборник радова младих истраживача на пројекту ТР36034: Истраживање и систематизација стамбене изградње у Србији у контексту глобализације и европских интеграција у циљу унапређења квалитета и стандарда становања“, са професором др Владимиром Маком и Јеленом Ристић Трајковић.

Поред научног и педагошког рада бави се стручним радом у области архитектонско– урбанистичког пројектовања. Од 2010. године ради као архитекта у атељеу професора Василија Милуновића. Као члан ауторских тимова бави се архитектонским пројектовањем: Пројекат стамбене виле у Улици Толстојева 9, Београд (2013), коаутор са проф. Милуновићем; Позивни конкурс за ентеријер Куће људских права у ул. Кнеза Милоша 4 (2012) – I награда, са арх. Миленом Кордић; Стамбени објекат у Тополској улици 23, Београд (2012), коаутор са проф. Милуновићем, изведено; Пројекат стамбених вила у Улици Сердар Јола 10, Београд (2012), коаутор са проф. Милуновићем; Пројекат надоградње стамбеног објекта у Улици Светог Саве 28, Београд (2010), коаутор са Јеленом Ивановић Војводић, арх., Пројекат Ски–центра „Торник“, Златибор, (Југинус А.Д). Реализовала је међународну

изложбу са професором Владимиром Лојаницом: „Housing models. Experimentation and everyday life, Development of Belgrade housing architecture since the World War I until today“, 2010.

2. ОПИС ДИСЕРТАЦИЈЕ

2.1. Садржај дисертације

Докторска дисертација је изложена на 280 страница. У делу који претходи нумерисаном делу рада дати су: насловне стране на српском и енглеском језику, резиме на српском и енглеском језику, захвалница и садржај. Основни текст дисертације, са 21 слику и 39 графичких прилога, дат је на 204 стране, иза кога следи списак кориштене литературе и извора, а затим следе два прилога раду. Биографија кандидата дата је након рада.

Рад је структуриран у три целине: (1) Увод: образложење теме и теоријски оквир истраживања (2) Приказ и интерпретација резултата истраживања, (3) Закључци и препоруке. Целина 2 састоји се од две подцелине: (I) Истраживање амбијената свакодневице – референтни оквир истраживања (II) Истраживање процеса пројектовања – архитектонска пракса Василија Милуновића. Рад укупно има 26 поглавља систематизованих у следећем садржају:

1. УВОД: ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ТЕМЕ И ТЕОРИЈСКИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА

1.1. ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ТЕМЕ ИСТРАЖИВАЊА И ПОСТАВКА ПОЧЕТНИХ ХИПОТЕЗА

1.1.1. Проблем и предмет истраживања

1.1.2. Циљеви и задаци истраживања

1.1.3. Полазне хипотезе истраживања

1.2. ОБРАЗЛОЖЕЊЕ МЕТОДОЛОШКОГ ПРИСТУПА ТЕМИ ИСТРАЖИВАЊА

1.2.1. Научне методе истраживања

1.2.2. Генерална структура докторске дисертације

1.2.3. Научна оправданост и очекивани резултати истраживања

2. ПРИКАЗ И ИНТЕРПРЕТАЦИЈА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

I – ИСТРАЖИВАЊЕ АМБИЈЕНАТА СВАКОДНЕВИЦЕ – РЕФЕРЕНТНИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА

2. АМБИЈЕНТ У АРХИТЕКТУРИ

2.1. Појам архитектонског амбијента у архитектонским теоријама

2.2. Теорија Јуханија Паласме о вишечулном искуству амбијента

3. УЛОГА АМБИЈЕНТА У АМБИЈЕНТАЛНОЈ УМЕТНОСТИ

3.1. Појава и развој амбијенталне уметности

3.2. Простор у амбијенталним уметностима

3.3. Амбијентална уметност и извођење

4. ТЕОРИЈА СВАКОДНЕВНОГ ЖИВОТА

4.1. Теорија свакодневног живота у студијама културе

4.2. Простори свакодневице

4.3. Становање и праксе свакодневице

4.4. Културални перформанс XX века

5. МОГУЋНОСТ АНАЛИЗЕ АМБИЈЕНАТА СВАКОДНЕВИЦЕ

- 5.1. Примена пракси амбијенталних уметности у архитектури
- 5.2. Улога пракси свакодневице у архитектонском пројектовању
- 5.3. Концепција амбијената свакодневице

II – ИСТРАЖИВАЊЕ ПРОЦЕСА ПРОЈЕКТОВАЊА – АРХИТЕКТОНСКА ПРАКСА ВАСИЛИЈА МИЛУНОВИЋА

6. ДЕФИНИСАЊЕ ПРОЦЕДУРЕ ИСТРАЖИВАЊА ПРОЦЕСА ПРОЈЕКТОВАЊА И ИЗБОР СТУДИЈА СЛУЧАЈА

- 6.1. Истраживачки приступ
- 6.2. Избор репрезентативних студија случаја
- 6.3. Дефинисање процедуре истраживања

7. ПРОЈЕКТАНТСКА ПРАКСА АРХИТЕКТЕ ВАСИЛИЈА МИЛУНОВИЋА – биографски подаци, утицаји и паралеле у професионалној делатности

- 7.1. Стваралачка пракса архитекте Василија Милуновића
- 7.2. Шири контекст архитектонског деловања: утицаји и паралеле
- 7.3. Сарадња са професором Василијем Милуновићем
- 7.4. Пројектантска позиција. Ауторски став

8. СТУДИЈЕ СЛУЧАЈА. ПРОЈЕКТИ СТАМБЕНИХ ОБЈЕКТА У БЕОГРАДУ

- 8.1. Студија 1: Идејни пројекат за стамбени објекат у Тополској улици број 23, Београд
- 8.2. Студија 2: Идејни пројекат за стамбени објекат у Улици сердар Јола 10, Београд
- 8.3. Студија 3: Идејно решење за стамбени објекат у Толстојевој улици број 9, Београд

9. ЕВАЛУАЦИЈА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

- 9.1. Остварење постављених циљева и реализација задатака истраживања
- 9.2. Резултати анализе амбијената у студијама случаја
 - 9.2.1. Анализа амбијената у пројектантском поступку
 - 9.2.2. Анализа свакодневице кроз пројектантски поступак

3. ЗАКЉУЧЦИ И ПРЕПОРУКЕ

БИБЛИОГРАФИЈА (ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА)

ПРИЛОГ 1: СТРУЧНА БИОГРАФИЈА АРХИТЕКТЕ ВАСИЛИЈА МИЛУНОВИЋА

ПРИЛОГ 2: СТУДИЈЕ СЛУЧАЈА. ПРОЈЕКТИ СТАМБЕНИХ ОБЈЕКТА У БЕОГРАДУ

2.2. Кратак приказ појединачних поглавља

Уводни део рада (Увод: образложење теме и теоријски оквир истраживања) садржи два поглавља. У првом поглављу уводног дела (Образложење теме истраживања и поставка почетних хипотеза) дефинишу се основне поставке истраживања у дисертацији: образлаже се проблем и предмет истраживања, постављају се полазишта у виду хипотеза истраживања, даје се формулација истраживачких циљева и задатака. У другом поглављу (Образложење методолошког приступа теми истраживања) образлаже се основна теоријска позиција и методе спровођења истраживања, даје се, у најкраћим цртама, структура дисертације и образлаже се научна оправданост и очекивани резултати.

Други део рада (Приказ и интерпретација резултата истраживања) подељен је на две целине. Прва целина (Истраживање амбијентата свакодневице – референтни оквир истраживања) обухвата четири главе.

У другој глави дисертације (Амбијент у архитектури) у првом поглављу (Појам архитектонског амбијента у архитектонским теоријама) даје се преглед најзначајнијих теоријских истраживања амбијентата у архитектури. У другом поглављу (Теорија Јуханија Паласме о вишечулном искуству амбијента) истраживање се фокусира на специфичну теорију о искуству простора и излажу се њена основна одређења.

У трећој глави дисертације (Улога амбијента у амбијенталној уметности) у првом поглављу (Појава и развој амбијенталне уметности) дају се основна теоријска одређења појаве и развоја пракси амбијенталне уметности; у другом поглављу (Простор у амбијенталним уметностима) у фокус се постављају истраживања улоге простора у праксама амбијенталних уметности; у трећем поглављу (Амбијентална уметност и извођење) успоставља се релација амбијенталних уметничких пракси и извођачких пракси.

Четврта глава (Теорија свакодневног живота) даје преглед релевантних теорија свакодневног живота у пољу архитектонског истраживања и успоставља релацију пракси свакодневице са становањем. Прво поглавље (Теорија свакодневног живота у студијама културе) даје преглед релевантних теорија свакодневног живота у пољу архитектонског истраживања са аспекта студија културе; друго поглавље (Простори свакодневице) образлаже одређења простора свакодневице; треће поглавље (Становање и праксе свакодневице) успоставља однос пракси свакодневице према активностима савременог становања; четврто поглавље (Културални перформанс XX века) уводи релације између театарског извођења и извођења у простору културе.

Пета глава (Могућност анализе амбијентата свакодневице) износи синтетичке инпуте теоријског истраживања из претходне три главе. У првом поглављу (Примена пракси амбијенталних уметности у архитектури) разматрају се конкретни предлози за могућности примене пракси амбијенталних уметности. Друго поглавље (Улога пракси свакодневице у архитектонском пројектовању) успоставља релевантне релације пракси свакодневице са пројектантским поступцима у архитектури. Последње поглавље ове главе (Концепција амбијентата свакодневице) даје предлоге за могућност конципирања амбијентата у архитектури на основу теоријског истраживања.

Друга целина Приказа и интерпретације резултата истраживања (Истраживање процеса пројектовања – архитектонска пракса Василија Милуновића) обухвата четири главе у којима се на предмету истраживања проверавају постављене хипотезе, кроз претходно дефинисане теоријске позиције.

Шеста глава дисертације, а прва глава друге целине, (Дефинисање процедуре истраживања процеса пројектовања и избор студија случаја) износи образложење за истраживање процеса пројектовања кроз три репрезентативне студије случаја. Прво поглавље (Истраживачки приступ) даје кратак преглед истраживачког приступа у циљу провере постављених хипотеза истраживања. Друго поглавље (Избор репрезентативних студија случаја) даје опис и контекстуализацију појединачних студија случаја. Треће поглавље (Дефинисање процедуре истраживања) консеквентно приказује кораке истраживања амбијентата свакодневице у студијама случаја.

Седма глава (Пројектантска пракса архитекте Василија Милуновића) даје преглед ширег предмета истраживања, укупне пројектантске праксе Василија Милуновића. У првом поглављу (Стваралачка пракса архитекте Василија Милуновића) даје се основни преглед стваралачке праксе и подела на три фазе. У другом поглављу (Сарадња са професором Василијем Милуновићем) износе се релевантне чињенице које представљају основу за постављање истраживања као квалитативног феноменолошког истраживања. У трећем поглављу (Пројектантска позиција. Ауторски став) износе се релевантна сазнања о

ауторским ставовима, као и релевантним аспектима предмета истраживања.

Осма глава (Студије случаја. Пројекти стамбених објеката у Београду) приказује резултате истраживања три репрезентативне студије случаја у три поглавља (Студија 1: Идејни пројекат за стамбени објекат у Тополској улици број 23, Београд; Студија 2: Идејни пројекат за стамбени објекат у Улици сердар Јола 10, Београд; Студија 3: Идејно решење за стамбени објекат у Толстојевој улици број 9, Београд).

Девета глава дисертације (Евалуација резултата истраживања) износи конкретне закључке спроведеног истраживања студија случаја у релацији са постављеним теоријским истраживањем. Прво поглавље (Остварење постављених циљева и реализација задатака истраживања) износи валидацију реализованих циљева и задатака. Друго поглавље (Резултати анализе амбијената у студијама случаја) даје интерпретацију резултата архитектонске анализе у односу на постављена теоријска упоришта.

Трећи део рада (Закључци и препоруке) износи сажето закључке спроведеног истраживања и постављена нова истраживачка питања која из њих проистичу.

На самом крају дисертације налазе се неопходни делови рада, који допуњавају научни апарат истраживања. То су: **Библиографија** (извори и литература) и **додачи** (Прилог 1: Стручна биографија архитекте Василија Милуновића; Прилог 2: Студије случаја. Пројекти стамбених објеката у Београду.)

3. ОЦЕНА ДИСЕРТАЦИЈЕ

3.1. Савременост и оригиналност

Савременост дисертације огледа се пре свега у специфичној примени теоријских поставки пракси амбијенталних уметности. Реч је о примени оваквог теоријског апарата у другачијем контексту, односно превођењу његових општих принципа који се односе на концепт амбијента као уметничко–просторног конструкта, на концепт амбијента простора у архитектури као перцептивног доживљаја простора.

Интердисциплинарно истраживање примене пракси амбијенталних уметности у архитектонском пројектовању је организовано између савремене теорије простора свакодневног живота и савремене феноменолошке теорије архитектуре. На тај начин се указује на концепте помоћу којих се могу пратити динамичне квалитативне и квантитативне промене друштвене свакодневице и начин на који се оне могу континуирано укључивати у одговоре савремене архитектонске праксе, што представља оригинални допринос овог рада. Уместо дефинисања коначног методолошког пројектантског апарата, дисертација указује на могућности за развој специфичних индивидуалних операционализација кроз архитектонску пројектантску праксу.

3.2. Осврт на референтну и коришћену литературу

Кандидат је у оквиру докторске дисертације користио литературу и изворе из области феноменологије архитектуре, амбијенталних уметности и теорије свакодневног живота који су кориштени за описивање, анализу и тумачење специфичног домена савремене праксе архитектонског пројектовања. У попису кориштених извора наведено је 111 библиографских извора.

Најзначајнија литература кориштена у дисертацији може се поделити у три дела:

- Феноменолошке архитектонске теорије, које профилишу појам амбијента у архитектури: Јухани Паласма (*Juhani Pallasmaa*) *On Atmosphere, The Eyes of the Skin*, Гернот Беме (*Gernot Böhme*) *Atmosphere As The Subject Matter of Architecture, Urban*

Atmospheres: Charting New Directions for Architecture and Urban Planning, Кристијан Борч (*Christian Borch*) *Architectural Atmospheres, On the Experience and Politics of Architecture*, Петер Зумтор (*Peter Zumthor*) *Atmospheres: Architectural Environments – Surrounding Objects*, J. Паласма, Стивен Хол (*Steven Holl*) и Алберто Гомез (*Alberto Pérez Gómez*) *Questions of perception: phenomenology of architecture*, Цереми Тил (*Jeremy Till*) *Architecture depends*, Тим Инголд (*Tim Ingold*) *The Perception of the Environment, Essays on livelihood, dwelling and skill*.

- Теорије амбијенталних уметности и студија извођења: Aleksandra Jovičević i Ana Vujanović „Uvod u studije performansa“, Клер Бишоп (*Claire Bishop*) *Installation art*, Феј Ран (*Faye Ran*) *A history of installation art and the development of new art forms: technology and the hermeneutics of time and space in modern and postmodern art from cubism to installation*, Џули Рајс (*Julie Reiss*) *From Margin to Center: The Spaces of Installation Art*, Мишко Шувковић, „Филозофске играчке театра. Филозофија, естетика, поетика, стилстика, политика и теорија постмодерног театра и перформанса, са извесним детаљима о балету, плесу, опери, музици и театрализацијама теорије“, Мајкл Фрид (*Michael Fried*) *Art and Objecthood*, Роберт Морис (*Robert Morris*) *Notes on Sculpture 2*, Ервинг Гофман (*Erving Goffman*) „Kako se predstavljamo u svakodnevnom životu“, Ирвин Панофски (*Erwin Panofsky*) *Perspective as Symbolic Form*, Морис Мерло–Понти (*Maurice Merleau–Ponty*), „Феноменологија перцепције“.
- Теорије свакодневног живота и простора свакодневице: Мишел Де Серто (*De Certau Michel*) „Инвенција свакодневице“, Хенри Лефевр (*Henri Lefebvre*) „Критика свакдашњег живота“, *The Production of Space*, Бен Хајмор (*Ben Highmore*) *Everyday Life and Cultural Theory. An Introduction*, Џо Моран (*Joe Moran*) „Читање свакодневице“, Рох Сулима (*Roch Sulima*) „Антропологија свакодневице“, Ивана Спасић „Социологије свакодневног живота“.

Најзначајнији извори кориштени у истраживању, који чине документациону основу о ширем предмету истраживања, поред документације приватног архива архитекте Василија Милуновића, чини лична архива кандидата, периодика, објављена грађа и монографска издања из периода.

На основу увида у избор, обим и квалитет референтне и коришћене литературе, оцењено је да кандидат Верица Крстић препознаје валидне теоријске изворе за дефинисање теоријске основе истраживања и да их на одговарајући начин користи за извођење сопствених закључака и ставова.

3.3. Опис и адекватност примењених научних метода

Основна методолошка теоријска позиција овог истраживања је доминантно феноменолошка (херменеутичка и интерпретативна), у оквиру које се истраживање стратешки спроводи као квалитативно интерпретативно истраживање. Рад је методолошки и према садржају подељен у две целине: теоријски део и истраживање процеса пројектовања кроз изабране студије случаја.

Први, теоријски део истраживања, обухвата методу анализе извора и литературе. Будући да се ради о теоријском истраживању, изворе чине текстови из области теорије архитектуре и амбијенталних уметности и теорије свакодневице у области студија културе. Затим се,

помоћу упоредне анализе примарне грађе, извлаче закључци као елементи за дефинисање критеријума истраживања, које је предмет другог дела рада. Постављају се основне релације у истраживању и финалне хипотезе истраживања. Прецизно се одређују појмови и поступци који ће бити предмет истраживања у другом делу рада.

У другом делу истраживања, планирана је примена сложеног, компилативног методолошког система, у циљу квалитетније употребе техника и поступака који се користе у истраживању архитектонских и уметничких пројеката, објеката, предмета, текстова. Прва фаза овог дела истраживања подразумева прикупљање, систематизацију документације и анализу садржаја у вези са предметом истраживања. У овом кораку биће систематизована комплетна документација и историјска грађа која представља предмет истраживања. Друга фаза истраживања је архитектонска анализа процеса пројектовања кроз три одабране студије случаја на репрезентативним примерима изабраних пројеката сарадње у атељеу професора Милуновића. Трећа фаза представља кључни корак истраживања. У овој фази примењен је метод симулације у циљу истраживања могућности да се пројектантска пракса прошири кроз синтезу сродних пракси у уметности.

У последњем, трећем делу, методолошки апарат обухвата синтезу и интерпретацију резултата истраживања. Поступак теоријског извођења који је заснован на методама научне и пројектантске анализе има за циљ потврђивање/побијање претпостављених хипотеза истраживања.

3.4. Применљивост остварених резултата

Практична примена остварених резултата дисертације се огледа у примени сазнања о амбијенту у архитектури у даљим истраживањима у области архитектонског пројектовања и савремене архитектуре. Комисија сматра да, поред теоријског доприноса проучавању процеса архитектонског пројектовања, ово истраживање има значајну практичну примену резултата, будући да се проблем пројектовања простора свакодневице у овој дисертацији на оригиналан начин поставља у тежиште савремене пројектантске праксе.

Начин на који је истраживање структурирано као резултат производи својеврсну платформу на којој се архитектура посматра серија амбијенталних доживљаја, што отвара широко поље даљих теоријских и практичних операционализација. Отвореност овакве поставке резултата истраживања омогућава контекстуализацију добијених резултата, како у пољу креативно–истраживачког процеса архитектонског пројектовања кроз индивидуалне операционализације, тако и у примени у педагошком раду у области архитектонског пројектовања. Широкој примени посебно доприноси чињеница да је резултате истраживања могуће применити фрагментарно или интегрално, као иницијацију или као готов истраживачки образац, што указује на њихову флексибилност и адаптивност.

3.5. Оцена достигнутих способности кандидата за самостални научни рад

Докторска дисертација указује да кандидат Верица Крстић влада истраживачким методама и теоријским знањима из области архитектонске теорије и архитектонског пројектовања. У дисертацији су уочене способности кандидата да препозна и издвоји актуелни проблем истраживања, да у односу на њега препозна и примени теоријске поставке, које проблем директно или индиректно конотира, да у односу на њих одреди одговарајући истраживачки контекст и одабере адекватне истраживачке методе. Поред овога истраживачки квалитети кандидата огледају се у начину на који су изведене студије случаја, као и аргументацији која их повезује и усмерава ка извођењу закључака.

У теоријској и аргументацијској елаборацији, посебно су препознате способности кандидата да успоставља продуктивне релације теоријских поставки из области феноменологије архитектуре и теорије простора свакодневице. На основу увида у дисертацију, комисија је уверена да кандидат поседује потребна знања и вештине за успешно бављење научним радом у области архитектонског пројектовања и на тај начин доприноси развоју савремене архитектонске теорије и праксе.

4. ОСТВАРЕНИ НАУЧНИ ДОПРИНОС

4.1. Приказ остварених научних доприноса

Комисија сматра да докторска дисертација кандидата Верице Крстић доприноси развоју уже научне области архитектонско пројектовање и савремена архитектура.

Као основни допринос који предметно истраживање издваја од до сада спроведених истраживања из ове области, поред теоријског доприноса проучавању процеса архитектонског пројектовања, јесте значајна практична примена резултата, будући да се проблем пројектовања простора свакодневице у овој дисертацији на оригиналан начин поставља у тежиште савремене пројектантске праксе.

Основни допринос предметног истраживања може се разложити на следеће доприносе:

- проширење теоријских сазнања о потенцијалу успостављања релација између уметничке и архитектонске пројектантске праксе,
- проширење теоријских сазнања о феномену амбијента у архитектури,
- проширење теоријских сазнања о процесима пројектовања простора свакодневице,
- систематизација, преглед и савремена критичка интерпретација пројектантске праксе архитекте Василија Милуновића, редовног професора Архитектонског факултета у Београду (у пензији),
- могућност операционализације знања у области архитектонског пројектовања кроз трансдисциплинарно поље пракси у уметничком стваралаштву,
- примена општих поставки теорије амбијента на истраживање простора свакодневице у архитектонском пројектовању,
- допринос општој методологији архитектонског пројектовања кроз амбијенталну анализу.

4.2. Критичка анализа резултата истраживања

Изабрана тема рада је од значаја за савремену архитектонску праксу и теорију и до сада на овакав начин није истраживана. Примена пракси амбијенталних уметности у архитектонском пројектовању у овом истраживању као коначан исход није имала за циљ искључиво потврђивање аналогичности између дела амбијенталних уметности и архитектонског стваралаштва. Ово превођење послужило је као продуктивна основа за истраживање релација концептуалних фаза стваралачких пракси, отварајући простор за истраживање различитих домена и примену различитих теоријских поставки на проблем анализе простора свакодневице у архитектури.

Уводећи појам амбијента, као и појмове ритуала и рутина свакодневице и простора свакодневице у истраживање процеса архитектонског пројектовања, на примерима

стамбених објеката, структурирана је вишеструко примењива платформа и за друга истраживања у оквирима архитектонског деловања. Појам амбијента у архитектури, представља основу за критичко посматрање савремене архитектуре кроз формирање индивидуалних методолошких приступа архитектонском пројектовању, као и за даља истраживања савремене архитектуре која се баве питањима вишечулног искуства простора.

4.3. Верификација научних доприноса

Категорија М24:

1. Ristić Trajković, J., Stojiljković, D., Medjo, V.: Influence of the socialist ideology on the conception of multi-family housing: new urban landscape and the typological models of housing units, – *Facta universitatis – series: Architecture and Civil Engineering*, vol. 13, no. 2, pp. 167–179, 2015 (ISSN 0354–4605 (Print), ISSN 2406–0860 (Online)), <http://casopisi.junis.ni.ac.rs/index.php/FUArchCivEng/article/view/1173>

Категорија М33:

2. Ristić Trajković, J., Stojiljković, D., Međo, V.: Influence of the socialist ideology on typological models of multi-family housing units. "Belgrade school" of housing architecture, – *Proceedings of the International Conference Architecture and Ideology*, CD Proceedings, Belgrade 2012.
3. Lojanica, V., Ristić, J., Međo, V.: Multi-family housing architecture in Belgrade. Models and development, – *Proceedings of the International Conference on Architecture and Design INTERCAD 2011*, Vienna 2011, pp.5–13.

Категорија М34:

4. Đokić, V., Ristić Trajković, J., Međo, V.: Allotment garden as human habitat: environmental experience in architecture design, – *Culture(s) in sustainable futures: theories, policies, practices*, Helsinki, Finland 6–6 May 2015 (ISBN 978–951–39–6180–0)
5. Međo, V., Ristić Trajković, J.: Aspects of environmental art in Architectural Design: Case Study of Installation Art. – *Book of Abstracts. International conference with Exhibition Sustainable Architecture*, Belgrade 2014, p. 708. (ISBN 978–3–9816624–0–5)
6. Međo, V., Ristić Trajković, J.: Aspects of environmental art in Architectural Design: Case Study of Installation Art. – *Book of Abstracts. International conference with Exhibition Sustainable Architecture*, Belgrade 2014, p. 6. (ISBN 978–3–9816624–0–5)
7. Mitrović, B., Međo, V.: Environmental propositions in architecture: material, materiality and texture. – *Abstract book, 9th International PhD & DLA Symposium, Architectural, engineering and information sciences, Eighth International PhD & DLA Symposium*, Pécs 2013, p. 140.
8. Ristić Trajković, J., Međo, V.: Re-think home: Dwelling in the society of spectacle. – *Abstract book, 9th International PhD & DLA Symposium, Architectural, engineering and information sciences, Eighth International PhD & DLA Symposium*, Pécs 2013, p. 105.
9. Cagić Milošević, V., Međo, V., Mitrović, N.: General legislative (regulatory) framework for residential construction in Serbia from 1948 to 2011. The example of Belgrade, *Proceedings of the International Conference Architecture and Ideology*, Faculty of Architecture, University of Belgrade, Board of Ranko Radovid Award, Association of Applied Arts Artists and Designers of Serbia, Belgrade, 2012, p.130 (ISBN 978–86–7924–084–2 (FA))

10. Međo, V., Ristić Trajković, J.: Aspects of environmental art in architectural design. Case study of the Luis Barragán house and studio, – *Abstract book, Eighth International PhD & DLA Symposium, Architectural, engineering and information sciences*, Pécs 2012, p. 105.
11. Ristić Trajković, J., Međo, V.: Aesthetics of totalitarian regimes, – *Architectural, engineering and information sciences, Abstract book, Eighth International PhD & DLA Symposium, Architectural, engineering and information sciences*, Pécs 2012, p. 125.
12. Ristić Trajković, J., Međo, V.: Transformation of the area for daily activities in the development of “Belgrade apartment” in terms of socio-cultural changes, – *Abstract book of the Research conference on information technology, Honoring volume on Pollack Mihaly Faculty of engineering and information technology*, Pécs 2011, p. c124.
13. Međo, V., Ristić Trajković, J.: Influence of the „Belgrade school“ of housing architecture to contemporary spatial organization of multi-family housing architecture in Belgrade, – *Abstract book of the Research conference on information technology, Honoring volume on Pollack Mihaly Faculty of engineering and information technology*, Pécs 2011, p. c97.

Категорија M44:

14. Medjo, V.: Interview with Emmanuel Petit, – *Interviews ISSUES? Concerning The Projects Of Peter Eisenman. On Architectural Education*, University of Belgrade Faculty of Architecture, Belgrade, 2015, pp. 42–56. (ISBN 978–86–7924–142–9)
15. Krstić, V.: Ambijent svakodnevice: višечулно iskustvo svakodnevnog života, – Mako, V., Ristić Trajković, J., Krstić, V., *Zbornik radova mladih istraživača na projektu TR36034: Istraživanje i sistematizacija stambene izgradnje u Srbiji u kontekstu globalizacije i evropskih integracija u cilju unapređenja kvaliteta i standarda stanovanja*, University of Belgrade Faculty of Architecture, Belgrade, 2014, pp. 81–94. (ISBN 9788679241351)
16. Medjo, Z., Medjo, V.: Porosity in the high-density space constellations of affordable housing. Spatial experiments, – V. Mako et al. (Eds.), *Housing development in Serbia in context of globalisation and integrations. Methods and tendencies*, Vol 2, University of Belgrade, Faculty of Architecture, Belgrade, 2012, pp. 125–138. (ISBN 978–86–7924–092–7)
17. Kordić, M., Medjo, V.: Deleuzian leap. To inhabit is to desire, – V. Mako et al. (Eds.), *Housing development in Serbia in context of globalisation and integrations. Methods and tendencies*, Vol 2, University of Belgrade, Faculty of Architecture, Belgrade, 2012, pp. 139–152. (ISBN 978–86–7924–092–7)
18. Cagić Milošević, V., Međo, V., Mitrović, N.: General legislative (regulatory) framework for residential construction in Serbia from 1948 to 2011. The example of Belgrade, – V. Mako et al. (Eds.), *Housing development in Serbia in context of globalisation and integrations. Methods and tendencies*, Vol 2, University of Belgrade, Faculty of Architecture, Belgrade, 2012, pp. 65– 82. (ISBN 978–86–7924–092–7)
19. Lojanica, V., Međo, V., Ristić Trajković, J.: Chronological review of multi-family housing architecture development in Belgrade, – Mako, V., Lojanica, V., Božović Stamenović, R. (eds.): *Housing development in Serbia in the context of globalization and integrations. Approaches and experiences*, Vol. 1, University of Belgrade Faculty of Architecture, Belgrade, 2011, pp. 34–57. (ISBN 978–86–7924–063–7)

Категорија M45:

20. Cagić Milošević, V., Međo, V., Mitrović, N.: Закони за архитектуру и урбанизам у Србији од 1945 до 2012. – *Закони за архитектуру и урбанизам у Србији од 1945 до 2012*. Архитектонски факултет Универзитета у Београду, 2014 (ISBN 978-86-7924-125-2)

Категорија M48:

21. Цагић-Милошевић, В., Међо, В.: *Закони за архитектуру и урбанизам у Србији од 1945. до 2012.*, Архитектонски факултет Универзитета у Београду, 2014 (ISBN 978-86-7924-125-2)
22. Мако, В., Ristić Trajković, J., Krstić, V., *Zbornik radova mladih istraživača na projektu TR36034: Istraživanje i sistematizacija stambene izgradnje u Srbiji u kontekstu globalizacije i evropskih integracija u cilju unapređenja kvaliteta i standarda stanovanja*, University of Belgrade Faculty of Architecture, Belgrade, 2014 (ISBN 978-86-7924-135-1)

Категорија M51:

23. Krstić, V., Kordić, M., Ristić Trajković, J.: Intervju sa arhitektom Filipom Ramom. imaginacija bez naučnog saznanja nije dovoljna. – *Arhitektura i urbanizam*, 2015 (у процесу објављивања), (ISSN0354-6055)
24. Максимовић, М., Међо, В.: Алтернативни транспорт – приказ студије повезивања атрактивних туристичких локација града Београда жичарама и сличним системима. – *Архитектура и урбанизам* 22-23, 2008, pp 51-59. (ISSN0354-6055)

Категорија M52:

25. Међо, В., Ристић, Ј.: Савремени архитектонски концепти субвенционисаног становања – компарација светских и домаћих искустава, – *Наука + Пракса*, број 13, Ниш, 2010, стр. 69-72.

Категорија M93:

26. Lojanica, V.; Medjo, V.: *Housing Models. Experimentation and Everyday Life, Development of Belgrade housing architecture since the World War I until today (Supplement to periodization)*, March-April 2010., International exhibition on housing in organization of MVD Austria, Belgrade International Architecture Week, Museum of Yugoslav History, Faculty of Architecture in Belgrade, Cultural Centre of Belgrade and Association of Belgrade Architects. *Housing Models. Experimentation and Everyday Life*, ed. Oliver Esler, Michael Ripper, Kunstlerhaus Wien, Wien, Austria (ISBN 978-3-85256-490-6)
27. *RETROSPECTIVE Works of Professors and Associates Faculty of Architecture and Civil Engineering University of Banja Luka : Faculty of Architecture and Civil Engineering University of Banja Luka Czech Technical University, Prague Faculty of Civil Engineering*, 27 sep – 5 oct 2012. Review Radivoje Dinulović, Nađa Kurtović-Folić, Faculty of Architecture and Civil Engineering University of Banja Luka, Banja Luka (ISBN 978-99955-667-9-1)

Некатегорисани међународни научни часописи:

28. Lojanica, V., Ristić, J., Međo, V.: Multi-family housing architecture in Belgrade. Models and development, – *International Scientific Journal: Architecture and Design*, Vienna, Austria, Vol 1, January, 2012, pp. 5-13.

5. ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

На основу прегледа и детаљне анализе докторске дисертације кандидата Верице Крстић дипл.инж.арх, Комисија констатује да је дисертација, написана у складу са одабраном темом, и да су структура дисертације, проблем и предмет истраживања, примењени научни методи и научне хипотезе у складу са пријавом теме за коју је Универзитет у Београду дао сагласност. Дисертација задовољава научне критеријуме, како у погледу квалитета и научне аргументације, тако и у погледу остварених резултата, научних доприноса и применљивости за будућа истраживања. Кроз израду дисертације, као и кроз објављене радове у зборницима међународних конференција, међународним и домаћим периодичним публикацијама кандидат је показао способност за самосталан научно–истраживачки рад.

На основу свега претходно наведеног у Реферату, Комисија предлаже Научно–наставном већу Архитектонског факултета Универзитета у Београду да се докторска дисертација под називом **„Примена пракси амбијенталних уметности у архитектонском пројектовању простора свакодневице“** кандидата Верице С. Крстић дипл.инж.арх. прихвати, изложи на увид јавности и упути на коначно усвајање Већу научних области грађевинско–урбанистичких наука Универзитета у Београду.

У Београду, децембра 2015. године

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

др Владан Ђокић, редовни професор, ментор
Универзитет у Београду, Архитектонски факултет

арх. Зоран Лазовић, редовни професор
Архитектонски факултет Универзитета у Београду

Др Љиљана Благојевић, ванредни професор
Универзитет у Београду, Архитектонски факултет

Др Миодраг Шуваковић, редовни професор
Факултет музичке уметности Универзитета уметности у Београду
